

Odvolací senát vrch. krajského soudu v Bratislavě potvrdil v plném znění rozsudek I. instance nad dr. Tukou, Snaczkým a Machem. Přelíčení daleko neupoutalo zájem veřejnosti tou měrou, jako tehdy, kdy lidová strana při prvním líčení se stavěla za Tuku, třebaže jej nechala padnout při volbách.

Z německých stran přechází do agresivní opozice strana býv. ministra dra. Mayr-Hartinga, která nenechává nitky čistě na dnešní vládě, které nic není dosti dobré, ač jedná se o stranu, která svoji předchozí účastí na vládě mohla uskutečnit leccos, co dnes vznáší jako požadavky proti vládě.

Systém dnešní majority nese s sebou větší volnost diskuse mezi stranami majority. To snad přispívá k tomu, že dochází i k uvolnění kázně a přestřelkám i v rámci jednotlivých koaličních stran. Ukázalo se to na posledním sjezdu čl. nár. demokracie, z něhož odešla opozice nespokojena režii sjezdovou a přeměňuje vinohradský místní časopis »Demokrat« na list, který chce soustřediti tento směr v Nár. demokracii. Odhalení desky dr. Rašínovi v Pardubicích použil m. j. dr. Kramář k tomu, aby vyložil své stanovisko k různým proudům ve straně a k svému konfliktu s dr. Benešem.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Haagské dozvuky v Paříži. — Německá krise: pád Müllerův, příchod Brüningův. — Hospodářská dohoda polsko-německá. — Souboj opozice s Pilsudským. — Dramatické peripetie londýnského jednání. — Pochod Gandhiho proti Anglii.

Do Paříže byla svolána mimořádná konference pro dorozumění Maďarska s Malou dohodou o vyřízení otázky optantské. Je známo, že tato věc byla předmětem závěrečného jednání konference haagské, a byly tam také pod zvýšeným tlakem velmocí vyřešeny základní směrnice její úpravy. Pro krátkost doby a obecnou únavu nebylo však možno dojednat zde všechny podrobnosti otázky právně i politicky tak nesmírně komplikované, sjednala se tudíž jen *dohoda rámcová*. Pro parafování konečných textů byla určena zvláštní technická komise, která se sešla v březnu v Paříži. Byla obeslána jen techniky, poněvadž se nepředpokládalo, že by se mohly vyskytnouti ještě vážnější politické nesnáze. Pro případ přímo neřešitelného rozporu byla ostatně předvídána arbitráž velmocí. V Paříži se však ukázalo, že je tu stále ještě dosti místa pro »nedorozumění«, z nichž možno čerpatí záminky k politickým revisím haagských ujednání a dohánění nebo dodatečně napravování určitých míst. Od Maďarů bylo ostatně třeba očekávati do poslední chvíle odpor všemi možnými »advokátskými knify«, takže nemohlo překvapiti, když »redakční komitét« pařížský ani po jednání, řadu týdnů trvajícím, nemohl s místa. Poněvadž velmocí nechtěly rozhodnouti mocensky, byli do Paříže povoláni nanovo odpovědní ministři. Zprvu byly tu obavy, že Maďari budou hledět rozvinouti celý problém i v zásadě znovu, to jest, že budou popíráti zejména konečnou platnost vyrovnání a budou si hledět ponechat zadní dvířka pro své nekonečné procesy na mezinárodních soudech, aby tím měli *přechod ku svým požadavkům revisionistickým*. Na štěstí dalo se jim včas na jevo, že tyto snahy nemají vyhlídek, že velmocím záleží na tom, aby se nekonečným tahanicím s optanty opravdu definitivně učinila přítrž. Předsednictvím konference ministrů v Paříži pověřen byl zase bývalý předseda východoparagrafní komise haagské *Loucheur*, který při rekonstrukci vlády Tardieovy z kabinetu vypadl a nalézal se právě na dovolené. Již pověření *Louchera*, který látku dokonale ovládá a má náležitou autoritu, zaručovalo věcný průběh jednání. Maďari musili přestat se svým shylokovským zneužíváním článku 250. mírové smlouvy trianonské, musili upustit od požadavku trvalé možnosti obnovy svých procesů proti státům malodohodovým a přiznat zásadu, která v Haagu byla sjednána, že *totiž pro příště jsou pro optanty příslušné pouze Broccchiho fondy*. Následkem toho nabylo pařížské jednání opět své technické povahy. Maďari musili se omeziti na svou legitimní starost o optanty a po té stránce bylo jim možno poskytnouti úplného uspokojení. S naší strany nestal se nejmenší pokus, jak tendenčně chtěl dokazovat peštský tisk, o nějaké zhoršení haagských textů nebo zhoršení naší dosavadní pozemkové reformy. Dostojíme

přesně převzatým závazkům odvésti do fondu A ony kvoty, které náš zákon za převzatou velkostatkářskou půdu předpisuje. Jestli snad kvoty, jež zákon poskytuje na odškodnou optantům v Jugoslavii nebo v Rumunsku, jsou nepatrné proti tomu, jak se optanti odškodňují u nás, nemůžeme my býtí přitahováni k povinnosti doplniti tyto rozdíly. Jestli správa fondu bude chtít rozdělovat stejné kvoty »poškozcům« ze všech nástupnických států, jest to její věcí a optanti z Československa budou se pak přirozeně musit spokojiti s menšími příděly v zájmu svých spoluobčanů z Jugoslaviie a Rumunska. Československo může v některých detailních otázkách vyjítí Maďarsku ovšem vstříc, a jednání se protahuje také z toho důvodu, že Maďari sami nejsou s to přesně vymeziti počet svých optantů ze Slovenska a zábory naší pozemkové reformy nejsou ještě definitivně provedeny. Rozhodně není však již na obzoru otázka, která by mohla vyvolati nepřekonatelný rozpor.

Nesnáze velké koalice od sociálních demokratů po lidovce množily se v německé politice od té chvíle, kdy v Haagu byla přijata definitivní reparační břemena. *Pojítka* mezi těmito velmi různorodými složkami vlády Müllerovy bylo *jedině v zahraniční politice*, spojovala je *jedině* rozumná myšlenka likvidovat válečné závazky za okolností poměrně nejsnesitelnějších. Program kabinetu Müllerova byl tedy vlastně ryze formální, byla to jen pozitivní politika proti demagogii, ať reakční nebo revoluční, obou krajních směrů. Jakmile zahraničně-politický úkol byl přijetím Youngova plánu vyřízen, musily tudíž vystoupiti všechny latentní rozpory mezi jednotlivými složkami velké koalice, které představují zástupci velmi disparátních stavovských a třídních zájmů. Zvlášt nápadným jevil se rozpor mezi sociálními demokraty a lidovci, to jest mezi zástupci dělnictva a podnikatelů. Lidovci naléhali na rychlé *snížení daní*, zatěžujících výrobu, naproti tomu sociální demokrati hájili *sociální závazky*, a zejména *podpory v nezaměstnanosti*, která v poslední době neobyčejně stoupla. Svízelná jednání v kabinetě a koalici hrozila již několikráté krisi, vždycky však se podařilo nebezpečí překonat a právě bezprostředně před pádem Müllerovým jevil se kabinet již zachráněn, když na říšském sjezdu strany lidové v Mannheimu její předseda dr. Scholz proklamoval manifestačně nezbytnost spolupráce se sociálními demokraty. Odpovědnost za vyvolání krise spadla také na ně, ježto právě *sociální demokracie pod tlakem svých odborových organizací* odmítla poslední kompromis, který by jí býval stál jen čtvrtinu procenta příspěvku na nezaměstnanost. Ukázalo se zase, že v dobách hospodářské tísně je účast socialistických stran ve vládě velmi choulostivá, ježto jsou vydány zvýšenému tlaku sociálního radikalismu. — Na místo rozpadnuvší se velké koalice není však tou dobou možno v Německu postavití žádný jiný většinový útvar v parlamentě. Němečtí nacionálové pod vedením Hugenbergovým vylučují se předem z jakékoli vládní koalice. V minulých měsících vyvolal sice Hugenberg proti sobě svým postupem proti Youngovu plánu silnou oposici ve straně, která vedla k několikeré secesi, jádro stranníků však přece dosud ovládá. Nezbýlo tedy, než utvořiti novou vládu na podkladě nekoaličním jako *útvár menšinový*, po případě docela neparlamentní. Vedení převzal chef centra Brüning, který byl již odpovědný za koaliční postup v poslední době. Přejal do svého kabinetu většinu odborných ministrů, zejména ministra financí *Moldenhauera* a ministra zahraničních věcí *Curtia* a předstoupil před parlament s programem, vypracovaným ještě pod vládou Müllerovou, jen s tím rozdílem, že žádá na sněmu, aby jej buď přijal nebo zamítnul. Stát opravdu již nemůže déle čekat, nemá-li vypuknouti v jeho hospodářství znovu těžký rozvrat. Zamítnutí vládního programu mělo by tudíž za následek nikoli novou vládní krisi, nýbrž *rozpuštění říšského sněmu* a uzákonění naléhavých finančních osnov pomocí nouzového článku 48. President Hindenburg dal již svolení k tomuto postupu a kabinet Brüningův přišel výslovně jako *kabinet Hindenburgův*. Zatím však nejeví se nutnost použití těchto mimořádných opatření, ježto kabinet dosáhl schválení svého programu dosti značnou většinou, jednak proto, že sociální demokracie nechce hnáti svoji oposici do krajnosti (velká řada poslanců nebyla při hlasování o důvěře přítomna) jednak proto, že *nacionálové byli zlákáni velkým agrárním programem vlády*, jehož provádění bylo svěřeno mužii z jejich řad, vůdci německo-nacionálního agrárního Landbundu, poslanci *Schielemu*. Agráři ve straně dovedli prosaditi proti »zásadnímu radikalismu« Hugenbergovu také svůj stavovský zájem, takže poslanecký

klub nacionální musil hlasovati pro vládu. S tak nespolehlivou podporou, kterou Hugenberg sám ve své sněmovní řeči označil za ryze výjimečnou, nemůže ovšem Brüningův kabinet trvale vyjít a nezbude mu, nežli aby pro svou všeobecnou politiku, kterou chce pěstovati v linii předešlých kabinetů, získal si aspoň *neutralitu sociální demokracie*.

Curtiovou hospodářskou dohodou s Polskem byl ukončen dlouholetý stav celní války mezi oběma sousedy, která zdála se bez konce. Německá vláda pokoušela se sice již od dohod locarnských (1925) o odstranění vzájemných nesnází v hospodářském styku, ale nacionálně-agrární kruhy německé překazily vždycky každé jednání před rozhodujícím obratem. Německý odpor proti Polsku byl ovšem hluboce zakořeněn v obou těch historických »kršivách«, které byli na Německu spáchány: vytvoření gdanského koridoru a odpojení polovičky průmyslového revíru hornoslezského. Němci oddávali se dlouho naději, že pověstné »polské hospodářství« přivedí v dohledné době materiální zhroucení nového státu a že jim pak bude snadno dostatí zpět jejich továrny a doly hornoslezské, i územní pás, rozdělující západní a východní Prusy. Když se tyto naděje nesplnily a potřeba pravidelných obchodních styků doléhala citelně na německý průmysl, který úplně přicházel o významný polský trh, snažily se odpovědné kruhy o nápravu, ale *agrárníci dovedli svůj zájem vždycky náležitě přiodit nacionálním pláštěm a dohodu překazit*. Teprve nyní po likvidační konferenci haagské, kde byly vyřízeny také zbylé otázky vzájemných závazků z mírových smluv, podařilo se Curtiovy, ministru zahraničních věcí velké koalice, sjednati jakousi zásadní dohodu na podkladě kompenzačním. Polsku povoluje se kontingent dovozu dobytka, zejména vepřového, a hornoslezského uhlí, naproti tomu Německu otevírá se přístup do Polska s jeho továrními výrobky. Po změně vlády v Německu a novém přiosření politických poměrů v Polsku ocitá se ovšem také hospodářská dohoda zase v nejistotě, ježto na jedné straně je nyní v kabinetu ministr Schiele jako exponent agrárních zájmů východoněmeckých, a na druhé straně byla znemožněna téměř jakákoliv práce se sejmem.

Naděje, které se připínaly k novému povolání profesora Bartela v čelo vlády v Polsku, se totiž naprosto nesplnily. Sněmovní oposice, přes mírnění náladu počáteční, nenalezla vhodné cesty k trvalé součinnosti s vládou a profesor Bartel musil záhy své poslání presidentu republiky vrátit. To znamenalo nové ohlášení boje mezi většinou sejmu a Pilsudským, zvláště když tentokráte byl Bartel k demisi přímo donucen porážkou v plenu. Pilsudský opovězení boje přijal a reagoval na ně s počátku ještě dosti mírně pověřením senátního presidenta *Switalského*, čímž byla ještě udržena parlamentární tradice. Ale ani Switalský nemohl dospěti se sejmem k sestavení jakéhokoli konkrétního programu a tak přišel bratr maršálův poslanec *Josef Pilsudský*; jeho poslání spočívalo vlastně jen v tom, oznámit oposici ultimatum maršálovo, kterým, jak třeba uznati, byl by se sejm dostal do úlohy ryze dekorativní. Oposice odmítla tudíž rozhodně, doufajíc ostatně, že *vláda nebude moci nyní postrádati spolupráce sejmu, když jsou na pořadu důležitá mezinárodní ujednání*, jako právě Youngův plán, haagské dohody a hospodářská smlouva s Německem, vyžadující ratifikace. Maršálek nedal se však zastrašiti, nýbrž pověřil vládou svého přítele *plukovníka Slawka*, který jest v parlamentě vůdcem Bloku pro spolupráci s vládou. Plukovník Slawek je však především náčelníkem tak zv. plukovnícké strany, to jest oněch politisujících živlů v armádě, které rádí dávno Pilsudskému, aby zanechal nudné parlamentní hry a vzal osudy státu přímo do svých rukou. Vláda Slawkova představuje tedy v Polsku po delší přestávce opět nové vzplanutí diktátorského režimu, neboli, jak se v Polsku říká, zachmuřený obličej maršálův. Ten projevil při poslední příležitosti opět své pohrdání sněmovní většinou způsobem tak drastickým, že si nelze představití jiného řešení nežli rozpuštění sejmu anebo vládu bez parlamentu vůbec. Zdá se, že plukovník Slawek nemá ani chuti zkoušet to s novým sněmem, nechce vypsatí volby za situace politicky i hospodářsky tak napjaté jako je nynější, nýbrž bude vládnout prostě tak, že nynější sněm odsune stranou. Do této krise přichází nyní zpráva, že maršál Pilsudský jeví známky těžkého nervového onemocnění a že k němu musil býti povolán specialista z Německa.

Námořní konference v Londýně vlekla se tři měsíce a nesčetněkrát byla již na prahu jasného

prohlášení nezdaru. Všichni účastníci mají však svrchovaný zájem na tom, aby se vyhnuli takové nepříznivé manifestaci, která by musila mítí nedohledné následky ve vývoji vzájemného poměru světových mocí. Proto pokračovalo se v pokusech o dosažení dohody aspoň částečně, která by umožnila aspoň po etapách dostávat se kupředu a hlavně zabránila nepříznivému odrazu. Při posuzování londýnských prací musíme si býti vědomi, že jde tu vlastně o dvě docela různé konference na základě dvou odlišných komplexů otázek. V prvním komplexu byl spor, který vedl před třemi léty k nezdaru námořní konference tří mocností, svolaných do Ženevy. To byla otázka vymezení vzájemného poměru loďstev Anglie, Ameriky a Japanu. V podstatě byla to nesnáze úplného vyrovnání sil mezi oběma anglosaskými státy, jichž potřeby a prostředky jsou značně odlišné. Tato otázka vlekla se po celá tři následující leta, až teprve koncem loňského roku podařilo se jí společnou námahou a dobrou vůlí Hooverovou a Mac Donaldovou rozřešiti. Konference londýnská měla po této stránce vlastně jen registrovati zaručený již výsledek a tímto dobrým příkladem po případě nátlakem pohnouti ostatní, aby se na základě stejných zásad přitadili. Jediné Japonsko bylo však ochotno přijmouti washingtonské zásady pro stanovení poměru celé námořní moci, žádalo si jen *jistého zlepšení této kvoty*. Od počátku bylo však jasno, že jde tu pouze o otázku relativního významu, která se za okolností ať už příznivějších nebo méně příznivých pro jednotlivé účastníky rozřeší. Ale hůře to vypadalo tam, kde se komplex otázek, souvisejících s námořním poměrem prvních tří mocí připojoval ke komplexu evropskému, zejména k otázce poměru francouzsko-italského. Anglie, Amerika a Japonsko mohly se dohodnouti o vymezení svých námořních sil, ale nikoli o jejich *snížení*, poněvadž to právě závisí na ochotě států za nimi se nacházejících ku zachování téhož odstupu. Francie však postavila se na stanovisko, že má *jistou minimální potřebu absolutní*, která se změnil v potřebu relativní, stane se schopnou snížení podle vzoru mocností anglosaských jen tenkrát, když se jí dostane zvláštních ochranných záruk s její strany. Nynější ministerský předseda francouzský *André Tardieu* viděl zde vhodnou příležitost, jak se dostati opět *blíže k anglo-americkým zárukám bezpečnosti*, od nichž tyto velmoci po ztroskotání prvního jednání při mírových smlouvách hledí se čím dále tím více oddáliti. Nyní může je držeti Francie v šachu. Ale metoda donucovací nikdy se neosvědčila při jednání s Anglosasy. Dobrovolně lze je pohnouti k značné obětavosti, musí však zůstatí stále až do poslední chvíle pány svého rozhodnutí. To bylo patrné již před válkou, kdy přes »srdečnou dohodu« nebylo ani na počátku srpna ještě jisto, kdy a zda vůbec Anglie zakročí po boku Francie. Nyní, kdy jde o to získati záruku americkou, je věc ještě choulostivější. Anglie měla přímý zájem na zaražení německého výboje, směřujícího k břehům kanálu la Manche a proto také bylo možno dosáhnouti ve Versailles její nabídky na trojčlenou smlouvu a po odpadnutí Ameriky po několika letech v *Locarnu* určitou náhražku takové smlouvy. Amerika však není v Evropě přímo interesována a hledí se všemožně vyhnouti zapletení do choulostivých zdejších poměrů, které její veřejnosti jsou nesrozumitelné. Francouzové spokojili by se zatím pouhou zárukou anglickou, chtějí jen, aby se rozšířila s hranice rýnské na Středozemní moře, aby byli také *kryti proti Italii*, jejíž rozpínavost stává se znepokojující. Angličani nemohou však nyní naprosto, kdy připustili úplnou paritu Ameriky, pouštěti se do jakýchkoli námořních záruk, poněvadž by se mohlo státi, že by se tím ocitli v rozporu se stejně silnými Spojenými státy. *Musí tudíž klásti podmínku, aby Amerika se účastnila pari passu*. President Hoover není si však jist podporou senátu v tomto směru a váhá jíti dále, nežli k zaručení pouhé porady kompaciscentů Kelloggova paktu v případě nebezpečí. To však zase Francouzům nestojí za opravdovou zárukou bezpečnosti a odmítají tudíž snížení už za to tonáž svého loďstva. Mohou tak učiniti tím méně, ježto *Italie*, která jest za nimi, *odpírá zachovati distanci* a žádá naléhavě právě takového *zrovnooprávnění* s námořní mocí francouzskou, jakého dosáhla Amerika na Anglii. Tak se zadržly nesnáze v Londýně v opravdový gordický uzel a nebude možno rozřešiti je jinak, nežli když se trpělivě omezíme na řešení částečné a postupné. V nejbližších dnech bude zde koncipována *smlouva trojčlená* mezi Anglií, Amerikou a Japonskem na podkladě vzájemného poměru 10:10:7, načež se konference na šest měsíců odročí, aby Francie a Italie měli čas dorozuměti se

mezi sebou. Číslice, smluvené mezi Mac Donaldem a Hooverem loni na podzim v Americe, bude možno pro nejbližší dobu zachovati, poněvadž Francie, aby nezanechala zlé vůle, bude ochotna *zvolniti tempo svých novostaveb*, takže Anglie se neocitne v nebezpečí, že by byla ve svém rozsahu loďstva dostižena, po případě spojením dvou nejbližších loďstev předstižena. *Standard* dvou mocí aspoň pro Evropu považuje anglická admirálita za nezbytný.

Indická nespokojenost projevila se konečně dramatickým způsobem. Už prosincový národní kongres v Lahore usnesl se na zahájení nepřátelství, poněvadž jeho ultimatum na povolení dominiálního statusu nebylo dodrženo. Nejrepresentačnější postavou indického nacionalismu je posud *Mahatma Gandhi*, kterému se také podařilo vtisknouti aspoň první periodě indické revoluce ráz svého *kviestického učení*. Domnívá se, že uvede anglické panství v Indii ad absurdum prostým *odpíráním poslušnosti* zákonům a jakékoliv kooperace s anglickými úřady. Tento bojovný nástup zahájil *symbolickým gestem přímého dobývání soli* z vody mořské, aby tak paralysoval státní monopol prodeje soli v Indii. Vláda, která je v rukou osvětleného a umírněného lorda *Irwina*, zaujala vůči postupu Gandhího stanovisko vyčkávací, nechce ho omezovat v jeho agitaci a nezákonné skutky, jichž se jeho stoupenci budou dopouštět, chce trestat pohud možno jako pouhé přestupky. Domnívá se, že tím vezme vlastně Gandhímu nejúčinnější zbraň z rukou, překazí mu, aby se stal mučedníkem a vyvolával po celé zemi rozhořčení a sympatie s revolucí. Tato taktika jest jistě v zásadě dobře myšlena, poněvadž čelí Gandhímu jeho vlastními prostředky. Je velmi pochybno, zdali se při různorodosti indického obyvatelstva a ohromné rozlehlosti země podaří, aby trpný odboj Gandhistů nabyl rozsahu, který jedině mohl by ho učiniti povážlivým. Mnohem pravděpodobnější je, že se hnutí zvrhne v místní násilnosti, které mu vezmou obecný mravní základ. Bude však třeba vyčkati delší doby, nežli si bude možno utvořiti přibližný obraz o situaci a vyhlídkách emancipačního hnutí. Současně se snahou o udržení své autority a pořádku v Indii snaží se anglická správa dospěti k *vypracování projektu ústavní reformy*, který by našel souhlas všech umírněných živlů. Anglická parlamentní komise, která pod vedením liberálního poslance *Simona* již dva roky indickou otázkou studuje, připravila svojí zprávu a nyní jde jen o to získati v indickém národním shromáždění stranu dosti vlivnou, která by byla ochotna na jejím podkladě spolupracovat. Takovouto stranu bude patrně nutno vytvořiti, což se však může podařiti teprve tenkrát, až nynější ofensiva Gandhího bude odražena.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

J. U. DR. JAROSLAV KREJČÍ: ZÁKLADNÍ PRÁVA OBČANSKÁ A ROVNOST PŘED ZÁKONEM, Praha 1929, str. 215.

Spis tento jest rozdělen na dva díly: díl první (A) jedná o základních právech občanských vůbec, díl druhý (B), mnohem obsáhlejší, o rovnosti občanů zvláště.

Spisovatel nejprve v hlavě I. probírá historický a ideový podklad základních práv občanských. »Základní úprava poměru individua ke státní moci směřující k tomu, aby jednotlivci byla zaručena určitá míra svobody proti zásahům státní moci a zapovídající proto státní moci zasahovati do sféry vyhrazené volnosti individua, jest typicky pozitivně právním zjevem«, praví spisovatel, se kterými se setkáváme v ústavním zákonodárství států jak monarchických, tak i republikánských. Úhrnné označení předpisů upravujících tuto látku jest »základní práva občanů« nebo prostě »práva občanů«. Úprava této látky poukazuje na jakýsi společný původ; avšak sporné jest, který jest tu původní pramen, zda americké bills of rights, či francouzské Prohlášení práv člověka a občana z r. 1789. Spisovatel uvádí zde náhledy různých státovědců o této věci a dospívá k závěru, že Američanům přísluší nesporná zásluha o to, že první dovedli theoretické požadavky o poměru jedince k moci státní vtělit v psané právo a počin Francouzů, byť i nikoli zcela původní, jest mimořádně významný a zasloužilý tím, že se stal vzorem kulturním státům až do dnešní doby.